STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Italų literatūros klasikai (XIX a.) Canonical Italian Writers (the 19th century)	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: *asist. dr. Ekaterina Smagina,* **Kitas (-i):** *doc. dr. Dainius Būrė*	*VU Filologijos fakultetas, ARKSI, Italų kalbotyros ir literatūros katedra*

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) lygmuo	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji	*1/1*	*Pasirenkamasis*

Įgyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Auditorinė	*4 arba 6 (pavasario) semestras*	*Italų*

-

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai:	**Gretutiniai reikalavimai (jei yra):**
B1 italų kalbos kompetencijos lygis	

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	*130*	*32*	*98*

Dalyko (modulio) tikslas: studijų programos ugdomos kompetencijos
Šiuo dalyku siekiama ugdyti šias kompetencijas ir gebėjimus: **Bendrosios kompetencijos:** 1. Gebėjimas dirbti ir mokytis savarankiškai, taikant įgytas žinias praktikoje: *gebėjimas kelti tikslus, laikytis terminų,, pasirinkti užduočiai atlikti reikalingus išteklius ir metodus;* 2. Analitinis ir kritinis mąstymas: *gebėjimas analizuoti reiškinius, įžvelgti sudėtines dalis ir ryšius tarp jų;* **Dalykinės kompetencijos:** 5. Italų kalbos ir kitos užsienio kalbos komunikaciniai gebėjimai: *gebėjimas suprasti, kurti ir redaguoti įvairių žanrų tekstus italų ir kita užsienio kalba, pasirinkus tinkamas kalbos priemones ir stilių;* 6. Kalbos (literatūros) tyrėjo kompetencija: *gebėjimas įžvelgti lingvistinę ar literatūrinę problemą, jai ištirti pasirinkti tinkamą empirinę medžiagą, tyrimo metodus ir bibliografinius šaltinius.*

Dalyko (modulio) studijų siekiniai	Studijų metodai	Vertinimo metodai

Gebės rinkti ir sisteminti informaciją XIX a. literatūros temomis iš įvairių šaltinių (elektroninių, spausdintinų ir kt.).	Tiriamojo pobūdžio užduotys - projekto / pristatymo rengimas ir diskusija	Kaupiamasis vertinimas: 1. Dvi teksto analizės užduotys semestro metu 2. Du pristatymai semestro metu kaip darbo grupėse rezultatas
Gebės analizuoti XIX a. italų literatūros klasiko kūrybos specifiką, išryškinti kūrinio struktūrą, įžvelgti teksto ir konteksto sąsajas.	Įtraukiamoji paskaita Auditorinio tekstų skaitymo derinimas su savarankišku darbu, diskusija , tiriamojo pobūdžio užduotys ir jų aptarimas.	Kaupiamasis vertinimas: 1. Dvi teksto analizės užduotys semestro metu 2. Du pristatymai semestro metu 3. Egzaminas raštu (1 platesnis klausimas apie lit-ros procesus tam tikru laikmečiu) ir 2 teksto analizės užduotys žodžiu.
Gebės diskutuoti apie XIX a. italų literatūros klasikų kūrybą , pasitelkdami žinias apie laikmečio poetiką ir istorinius procesus.	Įtraukiamoji paskaita Auditorinio senųjų tekstų skaitymo derinimas su savarankišku darbu, diskusija , tiriamojo pobūdžio užduotys ir jų aptarimas.	
Gebės skaityti XIX a. italų literatūrą originalo kalba.	Auditorinio tekstų skaitymo derinimas su savarankišku darbu	Dvi teksto analizės užduotys semestro metu.
Gebės analizuoti ir vertinti italų XIX a. literatūros klasikų šedevrus platesniame jų kūrybos kontekste, įžvelgti jų pagrindinių idėjų santykį su laikmečio idėjomis ir aktualijomis, spręsti apie tinkamiausius kūrinių analizės metodus.	Įtraukiamoji paskaita Auditorinio senųjų tekstų skaitymo derinimas su savarankišku darbu, diskusija , tiriamojo pobūdžio užduotys ir jų aptarimas.	Kaupiamasis vertinimas: 1. Dvi teksto analizės užduotys semestro metu 2. Du pristatymai semestro metu 3. Egzaminas raštu (1 platesnis klausimas apie lit-ros procesus tam tikru laikmečiu) ir 2 teksto analizės užduotys žodžiu.
Gebės aprašyti ir žodžiu pristatyti savarankiškai atliktos XIX a. literatūros kūrinio analizės rezultatus.	Įtraukiamoji paskaita , seminarai, tiriamojo pobūdžio /teksto analizės užduotys	Vertinamos dvi tiriamojo pobūdžio / teksto analizės užduotys semestro metu.

Temos	**Kontaktinio darbo valandos**							**Savarankiškų studijų laikas ir užduotys**	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	**Visas kontaktinis darbas**	**Savarankiškas darbas**	**Užduotys**
1. **Giacomo Leopardi. Gyvenimas ir kūryba.** Nuo filosofijos į literatūrą. Leopardi kaip moderniojo kriticizmo pirmtakas. ***Lettere*** **,**	6		4				**10**	**30**	Kūrinių skaitymas ir intepretavimas.

	„Zibaldone di pensieri“: nelaimingumo ištakos; vaizduotė ir laimės iliuzoriškumas, laimė ir pažinimas; tikrumas ir išoriškumas; neapibrėžtumo poetika; atminties poetika.Klasicizmas kaip dabarties kritikos priemonė: naudingumo poetikos atmetimas, gamtos ir civilizacijos priešprieša, gyvenimo ir egzistencijos supriešinimas. **„*Operette morali*“:** istorinis ir kosminis pesimizmas, gamta kaip pamotė, protas ir žmogaus puikybė**,** sapnas ir tikrovė; tikrovė ir vaizuodė; malonumo teorija ir nuobodulys. ***„Canti“:*** mažosios idilės, laisvoji kancona, didžiosios idilės, nuo atminties iki dabarties poetikos, vaizduotės iliuzijos, nerimastingi klausimai apie būtį, grožio trapumas, mirtis ir jaunystė, meilės tema. ***„La ginestra, o il fiore del deserto“*:** struktūra, prieš „progresizmą“, tuščia dabarties puikybė, šviesos motyvas, žmogus pamotės gamtos akivaizdoje, saviapgaulė ir tiesa.									Teksto analizės užduotys.
2.	**Alessandro Manzoni. Gyvenimas ir kūryba.** Nerimastingas religingumas. Tiesa ir išmonė, istorija ir literatūra. Manzoni itališkojo romantizmo teatro kūrėjas: „***Il Conte di Carmagnola“*** ir „***Adelchi“.*** Manzoni istorinio romano kūrėjas: „***I Promessi Sposi“*.** Rašymo etapai. Pirmtakai. *„Fermo e Lucia“,* 1827-ųjų leidimas, 1840-ųjų leidimas; *„*teleskopinė“ ir „žiedinė“ struktūra; naratyvo ypatumai, siužeto ir fabulos santykis; pasakotojo pozicija: tarp tikrovės ir ideologijos; santykis su istorine tikrove, praeitis ir dabartis, tikrovė ir idealas; poetikos principai: tiesa, naudingumas, estetinė vertė; romano erdvė ir laikas; tematika: laisvė ir nelaisvumas, idealo ir tikrovės kontrastas, apvaizda istorijoje; vertybės ir antivertybės; personažai: išgalvoti ir istoriniai; personažų funkcijos (auka, globėjas, instrumentas, engėjas) ir jėgų sistema; personažų charakteriai; romano kalba ir kalbos klausimas	6		4				**10**	**30**	Kūrinių skaitymas ir intepretavimas. Teksto analizės užduotys.

3.	**Giovanni Verga. Gyvenimas ir kūryba.** Natūralizmas ir verizmas. Realizmas ir verizmas XIX a. italų literatūroje . Sicilija kaip stebėjimo taškas. Verga iki verizmo: saloniniai romanai ir autobiografizmo intencija. Veristinė novelių rinktinė „***Vita dei campi***“: struktūra, motyvai (fatalizmas, kaimo gyvenimo ciklišumas), autoriaus ir vaizduojamo pasaulio santykis - tragizmas ir sarkazmas, vidinio pasakotojo balsas. „Nugalėtųjų ciklas“: romanas *„**I Malaviglia**“* (tema ir siužetas, kolektyvinio pasakotojo balsas ir pozicija, liaudies pasaulis ir epiškumas, tarp istorijos ir mito). Tarp kaimo ir miesto pasaulių: novelių rinktinės ***„Novelle rusticane“*** ir ***„Per le vie“.*** Antrasis ciklo romanas „***Mastro-don Gesualdo“*:** tema ir stiliaus ypatumai, personažo „herojizmas“, vertybinis vaizduojamo pasaulio aspektas. Vergos teatras: „***Cavalleria rusticana“*** – novelė, drama, opera.	4		6				**10**	**25**	Kūrinių skaitymas ir intepretavimas. Teksto analizės užduotys. Pristatymas
4.	**Egzaminas**			2				**2**	**13**	
	Iš viso	**16**		**16**				**32**	**98**	

Vertinimo strategija	**Svoris proc.**	**Atsiskaitymo laikas**	**Vertinimo kriterijai**
Kaupiamasis vertinimas:			
Darbas seminarų metu	40	Semestro metu	Gebėjimas dirbti ir mokytis savarankiškai, taikant įgytas žinias praktikoje – 10 proc. Analitinis ir kritinis mąstymas – 10 proc.
Pristatymas	10	Semestro metu	Analitinis ir kritinis mąstymas – 10 proc.
Egzamino rezultatas	50	Sesija	1) Rašinys duota tema: *dėstymo išsamumas ir kalbos taisyklingumas - 40 proc., teiginių argumentavimas ir pagrįstumas 60 proc.* 2) Dviejų grožinės literatūros tekstų skaitymas ir komentavimas: *teksto supratimas 70 proc.*, *analitinis kritinis mąstymas 10 proc., dalykinės žinios 20proc*. Išvedamas abiejų dalių rezultatų vidurkis, kuris sudaro pusę (50 *proc.*) galutinio įvertinimo.
Atsakymai į užduotis turi būti parengti naudojantis literatūros sąraše ar "emokymuose" nurodyta literatūra. GDI gali būti pasitelkiamas kaip papildomas informacijos šaltinis ir naudojamas kaip pagalbinė priemonė rengiant pristatymus, ypač kuriant jų vizualinę dalį, tačiau svarbu, kad pristatymo turinys būtų savarankiškas			

ir autorinis studento darbas. Taip pat GDI galima naudotis aiškinantis sąvokas, iškylančius klausimus ir apibendrinant informaciją. Rekomenduojama atsakymus pasitikslinti su dėstytoju ar naudojantis kitais patikimais šaltiniais (vadovėliais ir kita specialiąją literatūra).
GDI turi būti pasitelkiamas tik kaip pagalbinė mokymosi priemonė, o ne kaip savarankiško darbo pakaitalas. Atlikti darbai turi atspindėti studentų akademinį pasirengimą, kritinį mąstymą ir individualius gebėjimus. Neleidžiama naudoti GDI skirtoms užduotims atlikti ar rašytiniams tekstams rengti.
Visais atvejais privalu vadovautis Filologijos fakultete patvirtintomis GDI naudojimo gairėmis ir laikytis etiško elgesio principų.

Autorius	**Leidimo metai**	**Pavadinimas**	**Periodinio leidinio nr. ar tomas**	**Leidimo vieta: leidykla ar nuoroda**
Privalomoji literatūra				
Giacomo Leopardi	1987	Canti (*a cura di G.Ficara*)		Milano, Mondadori
Giacomo Leopardi	1988	Operette morali (*a cura di G.Ficara*)		Milano, Mondadori
Giacomo Leopardi	1998	Zibaldone di pensieri (*a cura di G.Pacella*)	1,2,3,	Milano, Garzanti
Alessandro Manzoni	1983	I Promessi Sposi (*a cura di B.M..Travi*)		Milano, Mondadori
Giovanni Verga	1992	I grandi romanzi e tutte le novelle		Newton Compton
Baldi G.	1985	I promessi sposi: progetto di società e mito		Milano, Ugo Mursia
Blasucci L.	1985	Leopardi e i segnali dell'infinito		Bologna, Il Mulino
Dotti U.	1986	Il savio e il ribelle. Manzoni e Leopardi		Roma, Editori Riuniti
Ghidetti E.	1979	Verga. Guida storico-critica		Roma, Editori Riuniti
Papildoma literatūra				
Debenedetti G.	1976	Verga e il naturalismo		Milano, Garzanti
Ferraris A.	1991	La vita imperfetta. Le Operette morali di G.Leopardi		Genova, Marietti
Severino E.	1990	Il nulla e la poesia. Alla fine della tecnica: Leopardi		Milano, Rizzoli
Spinazzola V.	1983	Il libro per tutti. Saggio sui *Promessi Sposi*		Roma, Editori Riuniti

Atnaujinta: 2024.10.30

STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Nome della materia (modulo)	Codice
Classici della letteratura italiana (XIX a.) Canonical Italian Writers (the 19th century)	

Docente(i)	Dipartimento (-i)
Coordinatrice: *Ass. Dr. Ekaterina Smagina* **Altro(i):** *Doc. Dr. Dainius Būrė*	*VU Facoltà di Filologia, ARKSI, Dipartimento di Linguistica e Letteratura Italiana*

Ciclo di studi	Parte della materia (modulo)	Tipo della materia (modulo)
Primo	*1/1*	*Opzionale*

Modalità di insegnamento	Periodo di esecuzione	Lingua/e di insegnamento
In presenza	*Semestre 4 o 6*	*Italiano*

Requisiti per lo studente	
Prerequisiti: *Competenza in italiano a livello B1 (secondo il Quadro Comune Europeo di Riferimento per le Lingue)*	**Requisiti correlati (se presenti):**

Valore della materia (modulo) in crediti	Carico di lavoro totale degli studenti	Ore delle lezioni frontali	Ore di lavoro autonomo
5	*130*	*32*	*98*

Obiettivo della materia (modulo): competenze sviluppate dal programma di studio
La materia mira a sviluppare le seguenti competenze e abilità: **Competenze generali:** 1. Capacità di lavorare e apprendere autonomamente, applicando nella pratica le conoscenze acquisite: *la capacità di fissare obiettivi, rispettare scadenze, scegliere le risorse e i metodi necessari per svolgere il compito;* 2. Pensiero analitico e critico: *la capacità di analizzare i fenomeni, di individuarne le componenti e le interconnessioni.* **Competenze in materia:** 3. Competenze comunicative in italiano e in un'altra lingua straniera: capacità di comprendere, creare e revisionare testi di vario genere in italiano e in un'altra lingua straniera, scegliendo strumenti linguistici e stili appropriati;

4. Competenza di un ricercatore di lingua /letteratura: *capacità di individuare un problema linguistico o letterario, di studiarlo, di scegliere il materiale empirico, i metodi di ricerca e le fonti bibliografiche appropriati; capacità di descrivere i risultati della ricerca condotta in un testo accademico, di presentarli pubblicamente e di sostenere la propria opinione.*

Risultati di apprendimento della materia (modulo)	**Metodi di studio**	**Metodi di valutazione**
Saprà raccogliere e sistematizzare informazioni sugli argomenti della letteratura dell'Ottocento da varie fonti (elettroniche, stampabili, ecc.).	Compiti di ricerca - preparazione di progetti/presentazioni, discussioni	Valutazione cumulativa: 1. Due attività di analisi del testo per semestre 2. Due presentazioni per semestre
Saprà analizzare le specifiche caratteristiche delle opere dei classici italiani dell'Ottocento, evidenziare la struttura dell'opera e trovare i collegamenti tra testo e contesto.	Lezione frontale Lettura in aula dei testi originali in combinazione con lo studio autonomo, discussione, compiti di ricerca e la loro discussione.	Valutazione cumulativa: 1. Due attività di analisi del testo per semestre 2. Due presentazioni per semestre 3. Esame scritto (1 domanda di carattere generale sui processi letterari di un determinato periodo) e 2 prove orali di analisi testuale.
Saprà discutere le opere dei classici dell'Ottocento in base alle conoscenze dei processi storici e culturali dell'epoca.	Lezione frontale Lettura in aula dei testi originali in combinazione con lo studio autonomo, discussione, compiti di ricerca e la loro discussione.	
Saprà leggere la letteratura italiana del XIX s. nella lingua originale.	Lettura in aula dei testi originali in combinazione con lo studio autonomo.	Due attività di ricerca /analisi del testo per semestre
Sarà in grado di analizzare e valutare i capolavori della letteratura classica italiana del XIX sec. nel contesto storico più ampio, individuare la relazione tra le loro idee principali e le idee e gli eventi dell'epoca, e decidere quali siano i metodi di analisi più appropriati.	Lezione frontale Lettura in aula dei testi originali in combinazione con lo studio autonomo, discussione, compiti di ricerca e la loro discussione.	Valutazione cumulativa: 1. Due attività di analisi del testo per semestre 2. Due presentazioni per semestre 3. Esame scritto (1 domanda di carattere generale sui processi letterari di un determinato periodo) e 2 prove orali di analisi testuale.
Saprà descrivere e presentare i risultati di una ricerca autonoma di un'opera letteraria del XIX s.	Lezione frontale, seminari, attività di ricerca /analisi del testo	Durante il semestre vengono valutati due attività di ricerca /analisi del testo.

Argomenti	**Orari di contatto**	**Tempo e compiti dello studio indipendente**

	Lezioni	Consulenze	Seminari	Esercitazioni	Lavori di laboratorio	Tirocinio	**Totale ore lezioni frontali**	**Lavoro autonomo**	**Compiti**
1. Giacomo Leopardi. Vita e opere. Dalla filosofia alla letteratura. Leopardi come precursore della critica moderna. ***Lettere, "Zibaldone di pensieri"***: le origini dell'infelicità; l'immaginazione e la natura illusoria della felicità, felicità e conoscenza; certezza ed esteriorità; la poetica dell'incertezza; la poetica della memoria. Il classicismo come strumento di critica del presente: il rifiuto della poetica utilitaristica, l'opposizione tra natura e civiltà, l'opposizione tra vita ed esistenza. ***"Operette morali"***: pessimismo storico e cosmico, la natura come matrigna, ragione e orgoglio umano, sogno e realtà; realtà e immaginazione; la teoria del piacere e della noia. ***"Canti"***: i Piccoli idilli, canzone libera, i Grandi idilli, dalla memoria alla poetica del presente, illusioni dell'immaginazione, angosciose domande sull'essere, la fragilità della bellezza, morte e giovinezza, il tema dell'amore**.** ***"La ginestra, o il fiore del deserto"***: struttura, contro il "progressismo", la vanità del presente, il motivo della luce, l'uomo di fronte alla natura matrigna, l'autoinganno e la verità	6		4				**10**	**30**	Lettura e interpretazione delle opere. Compiti di analisi del testo.
2. Alessandro Manzoni. Vita e opera. Religiosità inquieta. Verità e invenzione, storia e letteratura. Manzoni creatore del teatro romantico italiano: ***"Il Conte di Carmagnola"*** e ***"Adelchi"*.** Manzoni creatore del romanzo storico: "***I Promessi Sposi"***. Fasi della scrittura: "Fermo e Lucia", edizione del 1827 e del 1840; struttura "telescopica" e "ad anello"; caratteristiche narrative, rapporto tra trama e favola; posizione del narratore: tra realtà e ideologia; rapporto con la realtà storica, passato e presente, realtà e ideale; principi della poetica: verità, utilità, valore estetico; spazio e tempo del romanzo; temi: libertà e schiavitù, contrasto tra ideale e realtà, provvidenza nella storia; valori e disvalori; personaggi: inventati e storici; funzioni dei personaggi (vittima, protettore,	6		4				**10**	**30**	Lettura e interpretazione delle opere. Compiti di analisi del testo.

strumento, oppressore) e disposizione di forze; carateri dei personaggi; la lingua del romanzo e questione della lingua in Italia.									
3. Giovanni Verga. Vita e opere. Naturalismo e verismo. Realismo e verismo nella letteratura italiana del XIX secolo. La Sicilia come punto di osservazione. Verga prima del verismo: i romanzi da salotto e l'intento della scrittura autobiografica. La raccolta verista di racconti ***"Vita dei campi"***: struttura, motivi (fatalismo, ciclicità della vita di campagna), il rapporto tra l'autore e il mondo descritto - tragedia e sarcasmo, la voce del narratore interiore. ***"Il ciclo dei vinti"***: il romanzo ***"I Malavoglia"*** (tema e trama, voce e posizione del narratore collettivo, mondo popolare ed epicismo, tra storia e mito). Tra il mondo della campagna e quello della città: le raccolte di racconti ***"Novelle rusticane"*** e ***"Per le vie"***. Il secondo romanzo del ciclo ***"Mastro-don Gesualdo"***: tema e caratteristiche stilistiche, l'"eroismo" del personaggio, i valori del mondo descritto. Il teatro di Verga: ***"Cavalleria rusticana"*** - racconto, dramma, opera.	4		6				**10**	**25**	Lettura e interpretazione delle opere. Compiti di analisi del testo.
Esame			2				**2**	**13**	
Totale	**16**		**16**				**32**	**98**	

Strategia di valutazione	**Peso%**	**Periodo**	**Criteri di valutazione**
Valutazione cumulativa			
Attività nel corso dei seminari	40	Semestre	Capacità di lavorare e apprendere in autonomia, applicando le conoscenze acquisite nella pratica – 10%. Pensiero analitico e critico – 10%.
Presentazione dei compiti assegnati	10	Semestre	Pensiero analitico e critico – 10%.
Punteggio dell'esame	50	Sessione degli esami	1) Tema scritto: *completezza dell'esposizione e correttezza linguistica:* 40%; *validità dell'argomentazione:* 60%; 2) Lettura e commento di due testi letterari: *comprensione del testo:* 70%; *pensiero critico analitico*: 10%; *conoscenze in materia:* 20%. Si ricava la media dei risultati di entrambe le parti, il che rappresenta la metà (50%) della valutazione finale.
I compiti vanno fatti con l'utilizzo della letteratura indicata nella bibliografia o nello spazio di apprendimento virtuale "emokymai". L'IA può essere utilizzata come fonte di informazione aggiuntiva e strumento ausiliario			

nella preparazione delle presentazioni, soprattutto per la parte visiva, ma è fondamentale che il contenuto della presentazione sia frutto di un lavoro autonomo e originale dello studente. L'IA può essere utilizzata anche per spiegare concetti, chiarire dubbi e riassumere informazioni. Si raccomanda di verificare le risposte con il docente o di utilizzare altre fonti affidabili (manuali e altra letteratura specialistica).
L'IA può essere utilizzata solo come strumento di studi ausiliario e non deve sostituire il lavoro autonomo. Il lavoro svolto dallo studente deve riflettere la sua preparazione accademica, il pensiero critico e le capacità individuali. Non è consentito utilizzare l'IA per eseguire compiti assegnati o per preparare testi scritti.
In ogni caso, è necessario seguire le linee guida per l'uso dell'IA approvate dalla Facoltà di Filologia e attenersi ai principi di comportamento etico.

Autore	**Anno di pubblicazione**	**Titolo**	**N°/tomo**	**Luogo di pubblicazione / editore / link**
Bibliografia obbligatoria				
Giacomo Leopardi	1987	Canti (*a cura di G.Ficara*)		Milano, Mondadori
Giacomo Leopardi	1988	Operette morali (*a cura di G.Ficara*)		Milano, Mondadori
Giacomo Leopardi	1998	Zibaldone di pensieri (*a cura di G.Pacella*)	1,2,3,	Milano, Garzanti
Alessandro Manzoni	1983	I Promessi Sposi (*a cura di B.M..Travi*)		Milano, Mondadori
Giovanni Verga	1992	I grandi romanzi e tutte le novelle		Newton Compton
Baldi G.	1985	I promessi sposi: progetto di società e mito		Milano, Ugo Mursia
Blasucci L.	1985	Leopardi e i segnali dell'infinito		Bologna, Il Mulino
Dotti U.	1986	Il savio e il ribelle. Manzoni e Leopardi		Roma, Editori Riuniti
Ghidetti E.	1979	Verga. Guida storico-critica		Roma, Editori Riuniti
Bibliografia facoltativa				
Debenedetti G.	1976	Verga e il naturalismo		Milano, Garzanti
Ferraris A.	1991	La vita imperfetta. Le Operette morali di G.Leopardi		Genova, Marietti
Severino E.	1990	Il nulla e la poesia. Alla fine della tecnica: Leopardi		Milano, Rizzoli
Spinazzola V.	1983	Il libro per tutti. Saggio sui *Promessi Sposi*		Roma, Editori Riuniti

Ultimo aggiornamento: 01.11.2026